

Tantárgyi tematika és félévi követelményrendszer

A középkori magyar állam (TRO 2007 – TRO 2007 L))

Dr. Gulyás László Szabolcs

Féléves tematika:

1. A középkori magyar állam IX–X. századi nomád gyökerei.
2. A keresztény királyságokról általánosságban. A régi típusú legitimitás és az új tradíció.
3. A központi igazgatás az Árpád-korban. A király, a királyi tanács és az udvar.
4. A területi igazgatás az Árpád-korban. Megyék, tartományok és a hercegség.
5. Írásbeliség és szóbeliség. A kancellária kialakítása.
6. ZH
7. A királyi hatalom válsága és a tartományúri rendszer.
8. A központi igazgatás a 14–16. században. Hercegek, kormányzók, grófok.
9. A megyék és a territóriumok.
10. A városok és mezővárosok igazgatása.
11. Bíraskodás az érett középkorban.
12. Az oklevéladás: kancellária, hiteleshely, közjegyző és egyéb oklevéladók.
13. ZH
14. Értékelés

A foglalkozásokon történő részvétel:

- Az előadások a képzés szerves részét képezik, így az Intézmény a hallgatóktól elvárja a részvételt az előadásokon (TVSz 8.§ 1.)

Félévi követelmény: gyakorlati jegy

Az értékelés módja, ütemezése:

Az értékelés alapja nappali tagozaton 2 zárthelyi dolgozat (az első a 3. héten, a második a 6. héten, javítási lehetőség a 7. héten), valamint egy szemináriumi dolgozat beküldése április 30-ig a gulyaslsz@freemail.hu email címre.

Az értékelés alapja levelező tagozaton 1 zárthelyi dolgozat (előre megbeszéltek időpontban, a vizsgaidőszakban) és egy szemináriumi dolgozat beküldése június 15-ig a gulyaslsz@freemail.hu email címre.

A félévközi ellenőrzések követelményei:

A zárthelyi dolgozatok megírása az előre megbeszéltek tananyag alapján fog történni.

Az érdemjegy kialakításának módja:

Az érdemjegy a zárthelyi dolgozatok és a beadandó szemináriumi dolgozat osztályzatainak számtani átlaga alapján tevődik össze. Amennyiben az osztályzatok közül valamelyik elégtelen, a féléves jegy is elégtelen.

Szakirodalom

Összefoglaló munkák:

- Kristó Gyula: Magyarország története 895–1301. Bp., 1998. (vagy bármely más kiadás)
- https://www.academia.edu/36277332/Krist%C3%B3_Gyula_Magyarorsz%C3%A1g_T%C3%B6rt%C3%A9nete_895_1301_new
- Engel Pál – Kristó Gyula – Kubinyi András: Magyarország története 1301–1526. Bp., 1998. (vagy újabb kiadása)
- Engel Pál: Szent István birodalma. Bp., 2001.
- Bertényi Iván: Szent István és öröksége. Magyarország története az államalapítástól a rendiség kialakulásáig (1000–1440). Bp., 1997.
- Tringli István: Az újkor hajnala. Magyarország története 1440–1541. Bp., 2003. (a vonatkozó részek)
- Font Márta – Fedeles Tamás – Kiss Gergely: Magyarország kormányzati rendszere (1000–1526). Pécs, 2007.

Egyéb, részproblémákra és rövidebb korszakokra vonatkozó művek

- A magyar bírósági szervezet és perjog története. Szerk. Varga Endre. Bp. 1961.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/LeveltariKorpusz_LevSzakTovk_Felsofok_13/?pg=200&layout=s
- Az értelmiség Magyarországon a 16–17. században. Szerk. Zombori István. Szeged, 1988.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/MEGY_CSON_Sk_0000_1_1988_Az_ertelmis_eg_magyarorszagon/?pg=0&layout=s
- B. Szabó János – Sudár Balázs: Kende és gyula? A magyar kettős fejedelemség teóriájától a forrásokig. Századok 153 (2019) 927–964.
https://www.academia.edu/40628231/Kende_%C3%A9s_gyula_A_magyar_kett%C5%91s_fejedelems%C3%A9g_te%C3%B3ri%C3%A1j%C3%A1t%C3%B3l_a_forr%C3%A1sokig_From_the_Theory_of_the_Hungarian_Dual_Princedom_to_the_Sources
- Barta István: Középkori közjegyzőségeink történetéhez: In Emlékkönyv Szentpétery Imre születése hatvanadik évfordulójának ünnepére. Budapest, 1938.
- Bácskai Vera: A mezővárosi önkormányzat a XV. században és a XVI. század elején. In: Tanulmányok a magyar helyi önkormányzat múltjából. Szerk. Bónis György-Degré Alajos. Bp. 1971. 9-34.
- Bertényi Iván: A nádori és országbírói ítélőmester bírósági működése a XIV. században. Levéltári Közlemények 35 (1964) 187–203.
- Blazovich Iászló: Az Andreamum és az erdélyi szászok az etnikai autonómiák rendszerében a középkori Magyarországon. Erdélyi Múzeum 2005/ 3–4. sz. 5–17.
- Bónis Gy. – Degré A. – Varga E.: A magyar bírósági szervezet és a perjog története. Zalaegerszeg, 1996.
- Bónis György: Középkori jogunk elemei. Római jog, kánonjog, szokásjog. Bp., 1972.
- Bónis György: Jogtudó értelmiség a Mohács előtti Magyarországon. Bp., 1971.
- Bónis, György: A közhitelűség szervei Magyarországon és a magyar hiteleshelyi levéltárak. Levéltári Szemle 14 (1964) 118–142.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/LeveltariSzemle_14_1964/?pg=123&layout=s
- C. Tóth Norbert: Szabolcs megye működése a Zsigmond-korban. Nyíregyháza, 2008.

https://www.academia.edu/8574168/Szabolcs_megye_m%C5%B1k%C3%B6d%C3%A9se_a_Zsigmond_korban_The_functioning_of_the_authority_of_County_Szabolcs_in_the_age_of_Zsigmond

- C. Tóth Norbert: A „korai rendiség” és a „rendi állam” között – országgyűlések 1301–1440 között. Vázlat In: Rendi országgyűlés – polgári parlament. Érdekképviselés és törvényhozás Magyarországon a 15. századtól 1918-ig. Szerk. Dobszay Tamás – H. Németh István – Pap József – Szíjártó M. István. Bp.–Eger, 2020. 9–23.
https://www.academia.edu/42957959/A_korai_rendis%C3%A9g_%C3%A9s_a_rendi_%C3%A1llam_k%C3%B6z%C3%B6tt_orsz%C3%A1ggy%C5%B1k%C3%A9sek_1301_1440_k%C3%B6z%C3%B6tt_V%C3%A1zlat_In_Rendi_orsz%C3%A1ggy%C5%B1k%C3%A9s_polg%C3%A1ri_parlament_%C3%89rdekk%C3%A9pviselet_%C3%A9s_t%C3%B6rv%C3%A9nyhoz%C3%A1s_Magyarorsz%C3%A1gon_a_15_sz%C3%A1zad%C3%B1_1918_ig_Szerk_Dobszay_Tam%C3%A1s_H_N%C3%A9meth_Istv%C3%A1n_Pap_J%C3%B3zsef_Sz%C3%ADj%C3%A1rt%C3%B3_M_Istv%C3%A1n_Bp_Eger_2020_9_23
- C. Tóth Norbert: A nemesi megye a középkori Magyarországon. Öt megye példája. Szabolcs-szatmár-beregi Szemle 45. (2010) 405–413.
https://www.academia.edu/19883848/A_nemesi_megye_a_k%C3%B6z%C3%A9pkor_i_Magyarorsz%C3%A1gon_%C3%96t_megye_p%C3%A9ld%C3%A1ja_Szabolcs_szatm%C3%A1r_beregi_Szemle_45_2010_405_413
- C. Tóth Norbert: A világi igazgatás Magyarországon a Zsigmond-korban, különös tekintettel Veszprém megyére. In: Megyetörténet. Egyház- és igazgatástörténeti tanulmányok a veszprémi püspökség 1009. évi adománylevele tiszteletére. Szerk. Hermann István és Karlinszky Balázs. Veszprém, 2010. 319–344.
https://www.academia.edu/19883756/A_vil%C3%A1gi_igazgat%C3%A1s_Magyarorsz%C3%A1gon_a_Zsigmond_korban_k%C3%B6l%C3%B6n%C3%B6s_tekintettel_Veszpr%C3%A9m_megye%C3%A9re_In_Megyet%C3%B6rt%C3%A9net_Egyh%C3%A1z_%C3%A9s_igazgat%C3%A1st%C3%B6rt%C3%A9neti_tanulm%C3%A1nyok_a_vezspr%C3%A9mi_p%C3%B6sp%C3%B6ks%C3%A9g_1009_%C3%A9vi_adom%C3%A1nylevele_tisztelet%C3%A9re_Szerk_Hermann_Istv%C3%A1n_%C3%A9s_Karlinszky_Bal%C3%A1zs_Veszpr%C3%A9m_2010_319_344
- C. Tóth Norbert: A Magyar Királyság nádora. A nádori és helytartói intézmény története (1342–1562) (Századok könyvek) Bp., 2020.
https://www.academia.edu/44965099/A_Magyar_Kir%C3%A1lys%C3%A1g_n%C3%A1dora_A_n%C3%A1dori_%C3%A9s_helytart%C3%B3i_int%C3%A9zm%C3%A9ny_t%C3%B6rt%C3%A9nete_1342_1562_Sz%C3%A1zadok_k%C3%B6nyvek_Bp_2020
- Csákó Judit: Kancellária és történetírás a 14. századi Magyarországon. Történelmi szemle 59 (2017) 77–101.
https://tti.abtk.hu/images/kiadvanyok/folyoiratok/tsz/tsz2017_1/Csk.pdf
- Csorba Csaba: Árpád népe. Bp., 1997.
- Deák István: A magyar közjegyzőség fejlődése. Köztes-Európa 7 (2015) 1–2. szám. 82–92.
http://acta.bibl.u-szeged.hu/36153/1/vitek_017_018_082-092.pdf
- Eckhart Ferenc: Magyar alkotmány és jogtörténet. Bp., 2000.
- Engel Pál: Honor, vár, ispánság. Válogatott tanulmányok. Szerk. Csukovits Enikő. Bp., 2003. („A Vár és hatalom...” és „A honor” című tanulmányok.)
- Engel Pál: Magyarország világi archontológiája 1301–1457. I–II. Bp., 1996.
- Erdélyi István: A magyar honfoglalás és előzményei. Bp., 1986.

- Érdújhelyi Menyhért: A közjegyzőség és a hiteles helyek Története Magyarországon. Budapest, 1899. <http://real-eod.mtak.hu/5435/1/000905857.pdf>
- Érszegi Géza: III. Béla kancelláriai reformjáról. In: Magyar Herald. Forrásközlő, családtörténeti és címertani évkönyv. 1. Bp., 1984., 72–79.
- Fodor István: Verecke híres útján... Bp., 1980.
- Fügedi Erik: Uram, királyom... A XV. századi Magyarország hatalmasai. Bp., 1974. (vagy az újabb kiadása, 2004)
- Gönczi Katalin: A városi jog és feljegyzései a középkori Magyarországon. Acta Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae. Acta juridica et politica. Tomus LIV. Fasciculus 7. Szeged, 1998. http://acta.bibl.u-szeged.hu/6975/1/juridpol_054_fasc_007_001-019.pdf
- Gulyás László Szabolcs: A mezővárosi ingatlanforgalom szokásjoga a 14–16. századi Zemplén megyében és környékén. Történelmi Szemle 58 (2016) 1. sz. 23-61. https://www.academia.edu/25082239/A_mez%C5%91v%C3%A1rosi_ingatlanforgalom_szok%C3%A1sjoga_a_14_16._sz%C3%A1zadi_Zempl%C3%A9n_megy%C3%A9ben_%C3%A9s_k%C3%B6rny%C3%A9k%C3%A9n_The_Customary_Law_of_Real_Estate_Trade_in_Market_Towns_in_the_14th_to_16th_Centuries._The_Case_of_Zempl%C3%A9n_County_and_its_Region
- Györffy György: István király és műve. Bp., 2000. (vagy a régebbi kiadás!)
- Hajnal István: IV. Béla kancelláriájáról. Turul 32 (1914) 1–19. <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Turul-turul-1883-1950-1/1914-13FE0/1914-1-13FE1/iv-bela-kiraly-kancellariajarol-13FED/>
- Hajnik Imre: A magyar bírósági szervezet és a perjog az Árpád- és Vegyesházi királyok alatt. Bp., 1899. https://mandadb.hu/dokumentum/1187913/1279_OGYK_000220650_04384700lo_w_m.pdf
- Iványi Béla: Vázlatok Eperjes szabad királyi város középkori jogéletéből. Századok 43 (1909) 218-231, 281-297. http://real-j.mtak.hu/13666/1/Szazadok_1909.pdf
- Juhász Péter: Az Árpádok trónöröklési rendje a 10–12. században. Aetas 32 (2017) 17–35. https://www.academia.edu/36799820/Juh%C3%A1sz_P%C3%A9ter_Az_%C3%81rp%C3%A1dok_tr%C3%B3n%C3%B6r%C3%B6kl%C3%A9si_rendje_a_10_12_sz%C3%A1zadban_Aetas_2017_3
- Köblös József: Az egyházi középréteg Mátyás és a Jagellók korában. Budapest, 1994.
- Kőfalvi Tamás: A hiteleshelyek a középkori Magyarországon. Acta Universitatis Szegediensis. Acta Historica. Tomus CXXV (2007) 79–91. http://acta.bibl.u-szeged.hu/2990/1/historica_125_079-091.pdf
- Kristó Gyula: A vármegyék kialakulása Magyarországon. Bp., 1988.
- Kristó Gyula: A XI. századi hercegség története Magyarországon. Bp. 1974.
- Kristó Gyula: Feudális széttagolódás Magyarországon. Bp., 1979.
- Kubinyi András: A Jagelló-kori magyar állam. Történelmi Szemle 48 (2006) 287–307.
- Kubinyi András: A Mátyás-kori államszervezet. In: Hunyadi Mátyás. Emlékkönyv Mátyás király halálának 500. évfordulójára. Szerk. Rázsó Gy. – V. Molnár L. Bp., 1990.
- Kubinyi András: Bárók a királyi tanácsban Mátyás és II. Ulászló idején. Századok 121 (1988) 147–215.

- Kubinyi András: Királyi kancellária és udvari kápolna Magyarországon a XII. század közepén. In: Uő.: Főpapok, egyházi intézmények és vallásosság a középkori Magyarországon. (METEM könyvek 22.), Bp., 1997., 7–67.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/LeveltariKozlemenyek_46/?pg=62&layout=s
- Kubinyi András: Polgári értelmiség és hivatalnokrétege Budán és Pesten a Hunyadi- és Jagelló-korban. Levéltári Közlemények 39. (1968) 205–231.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/LeveltariKozlemenyek_39/?pg=214&layout=s
- Kubinyi András: Adatok a Mátyás-kori királyi kancellária és az 1464. évi kancelláriai reform történetéhez. In: Publicationes Universitatis Miskolciensis. Sectio Philosophica. 9, No. 1 (2004) 25–58.
http://epa.oszk.hu/02100/02137/00001/pdf/EPA02137_ISSN_1219-543X_tomus_9_fas_1_2004_hun_eng_025-058.pdf
- Kumoroviz Lajos Bernát: A magyar pecséthasználat története a középkorban. Bp., 1993.
- Lakatos Bálint: Mezővárosi és falusi önkormányzati testületek Magyarországon a késő középkorban. Századok 148 (2014), 495–530.
https://www.academia.edu/7204180/Mez%C5%91v%C3%A1rosi_%C3%A9s_falusi_%C3%B6nkorm%C3%A1nyzati_test%C3%BCletek_Magyarorsz%C3%A1gon_a_k%C3%A9s%C5%91_k%C3%B6z%C3%A9pkorban._Councils_in_Late_Medieval_Hungarian_Market_Towns_Oppida_and_Villages_Sz%C3%A1zadok_148_2014_2._sz._4_95_530
- Loca credibilia. Hiteleshelyek a középkori Magyarországon (Egyháztörténeti tanulmányok a pécsi egyházmegye történetéből 4.). Szerk. Fedeles Tamás – Bilkei Irén. Pécs, 2009.
https://www.academia.edu/39795833/Loca_credibilia_Hiteleshelyek_a_k%C3%B6z%C3%A9pkori_Magyarorsz%C3%A1gon_Szerk_Fedeles_Tam%C3%A1s_Bilkei_Ir%C3%A9n_P%C3%A9cs_2009_Tanulm%C3%A1nyok_a_P%C3%A9csi_Egyh%C3%A1zmegye_T%C3%B6rt%C3%A9net%C3%A9b%C5%91l_IV
- Majorossy Judit: Egy határ menti szabad királyi város középkori igazgatásának vázlatos története (Tanulmány egy készülő pozsonyi archontológiai kötet elé). Történelmi Szemle 57 (2015) 441-469.
https://www.academia.edu/18078886/Egy_hat%C3%A1r_menti_szabad_kir%C3%A1lyi_v%C3%A1ros_k%C3%B6z%C3%A9pkori_igazgat%C3%A1s%C3%A1nak_v%C3%A1zlatos_t%C3%B6rt%C3%A9nete_Tanulm%C3%A1ny_egy_k%C3%A9sz%C3%BCl%C5%91_pozsonyi_archontol%C3%B3giai_k%C3%B6tet_el%C3%A9
- Mályusz Elemér: Zsigmond király uralma Magyarországon. Bp., 1984.
- Mezey László. A hiteleshely a közhitelőség fejlődésében és III. Béla szerepe. In: Középkori kútfőink kritikus kérdései. Szerk., J. Horváth J. – Székely Gy. Budapest, 1974. 315–332.
- Miklósy Zoltán: Hiteles hely és iskola a középkorban. Levéltári Közlemények (1940–41) 170–178.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/LeveltariKozlemenyek_18-19/?query=Hiteles%20hely%20%C3%A9s%20iskola%20a%20k%C3%B6z%C3%A9pkorban&pg=171&layout=s
- Pálosfalvi Tamás: Monarchia vagy rendi állam? Gondolatok a késő középkori magyar állam jellegéről. Századok 154 (2020) 135–182.
https://www.academia.edu/43321741/Monarchia_vagy_rendi_%C3%A1llam_Gondolatok_a_k%C3%A9s%C5%91_k%C3%B6z%C3%A9pkori_magyar_%C3%A1llam_jelleg%C3%A9r%C5%91l
- Solymosi László: Írásbeliség és társadalom az Árpád-korban. Bp., 2006.

- Solymosi László: A hiteleshelyek számának alakulása a 14–15. században. In: Tiszteletkőr. Történeti tanulmányok Draskóczy István egyetemi tanár 60. születésnapjára. Szerk. Mikó Gábor–Péter Bence–Vadas András. Bp., 2012. 545–559
- Szabados György: Magyar államalapítások a IX–XI. században. Szeged, 2011.
- Szende Katalin – Majorossy Judit: Libri civitatum. Város könyvek a középkori Magyar Királyság közigazgatásában. In: Tiszteletkőr. Történeti tanulmányok Draskóczy István egyetemi tanár 60. születésnapjára. Szerk. Mikó Gábor, Péterfi Bence, Vadas András. Bp., 2012. 319–330.
https://www.academia.edu/5004253/Libri_civitatum_V%C3%A1ros_k%C3%B6nyvek_a_k%C3%B6z%C3%A9pkori_Magyar_Kir%C3%A1lys%C3%A1g_k%C3%B6z%C3%A1szgat%C3%A1s%C3%A1ban
- Szende Katalin: A magyar városi írásbeliség kezdetei. In: Arcana tabularii. Tanulmányok Solymosi László tiszteletére. I–II. Szerk. Bárány Attila – Dreska Gábor – Szovák Kornél. Budapest–Debrecen, 2014. I. 435–458.
https://www.academia.edu/10145216/A_magyar_v%C3%A1rosi_%C3%ADrasbelis%C3%A9g_kezdetei_The_beginnings_of_urban_literacy_in_Hungary_In_Arcana_tabularii_Tanulm%C3%A1nyok_Solymosi_L%C3%A1szl%C3%B3_tisztelet%C3%A9re_Szerk_B%C3%A1r%C3%A1ny_Attila_Dreska_G%C3%A1bor_Szov%C3%A1k_Korn%C3%A9l_Budapest_Debrecen_n_p_2014_435_458
- Ifj. Szentpétery Imre: A tárnoki ítélőszék kialakulása. Századok 68 (1934) 510-590.
<http://real-j.mtak.hu/13685/>
- Szilágyi Loránd: A magyar királyi kancellária szerepe az államkormányzatban 1458–1526. Bp., 1930. Különlenyomat a „Turul” 1930. évi XLIV. kötetéből.
<https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Turul-turul-1883-1950-1/1930-1617E/1930-34-16355/a-magyar-kiralyi-kancellaria-szerepe-az-allamkormanyzatban-14581526-1635F/i-a-kancellaria-szervezete-16363/>
- Szőcs Tibor: A nádori intézmény korai története 1000–1342. Bp., 2014. (Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 5.)
https://www.academia.edu/8823351/A_n%C3%A1dori_int%C3%A9zm%C3%A9ny_korai_t%C3%B6rt%C3%A9nete_1000_1342_Bp_2014_Subsidia_ad_historiam_medii_aevi_Hungariae_inquirendam_5_full
- Szőcs Tibor: Miből lett az országbíró? Az udvarispáni tisztségek kialakulása. In: Századok 151. (2017) 1063–1088.
https://www.academia.edu/35955726/Mib%C5%91l lett az_orsz%C3%A1gb%C3%ADr%C3%B3_Az_udvarisp%C3%A1ni_tiszts%C3%A9gek_kialakul%C3%A1sa_In_Sz%C3%A1zadok_151_2017_1063_1088
- Szűcs Jenő: Az utolsó Árpádok. Bp., 2002. (vagy a régebbi kiadás!)
- Tringli István: Megyék a középkori Magyarországon. In: Honoris causa. Tanulmányok Engel Pál tiszteletére. Szerk. Neumann Tibor – Rácz György. (Társadalom-és művelődéstörténeti Tanulmányok 40 – Analecta Mediaevalia III) Bp.- Piliscsaba, 487–518. (Egy verziója: <http://hbml.archivportal.hu/data/files/144624219.pdf>)
- Váczy Péter: A magyar királyság központi igazgatása a 11–12. században. In: Uő.: A magyar történelem korai századaiból. (História könyvtár. Monográfiák 5.) Bp., 1994., 103–112.
- Zsoldos Attila: A szent király szabadjai. Fejezetek a várjobbágság történetéből. Bp., 1999.
- Zsoldos Attila: A megyeszervezés kezdetei a Magyar Királyságban (Az „óriás” és az „átlagos” nagyságú megyék kérdése). In: Megyetörténet. Egyház- és igazgatástörténeti

tanulmányok a veszprémi püspökség 1009. évi adománylevele tiszteletére. Szerk. Hermann István –Karlinszky Balázs. Veszprém, 2010. 299–318.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/VESM_22/?pg=304&layout=s

- 700 éves a közjegyzőség Magyarországon (Studia notarialia Hungarica 9.). Szerk. Rokolya Gábor. Budapest, 2008. <https://adoc.pub/700-eves-a-kzjegyzoseg-magyarorszagon.html>

Forráskiadványok

- Magyar történeti szöveggyűjtemény 1000–1526. Szerk. Bertényi Iván. Bp. 2000.
- Szemelvények az 1526 előtti magyar történelem forrásaiból. I–II. Szerk. Bolla Ilona – Rottler Ferenc. (bármely kiadás).

2023. 02. 14.

Dr. Gulyás László Szabolcs főisk. docens s. k.